

נזקי השימוש בקנאביס ועמדות כלפי ליגליזציה
נייר עמדה

1. הנזקים המוכחים של השימוש במריחואנה

הספרות המדעית מוכיחה באופן חד משמעי כי הקנאביס הינו חומר מסוכן ומזיק. להלן סיכום חלקי של הנזקים המוכחים מדעית הנגרמים עקב שימוש בקנאביס. הנזקים מתחלקים לשלוש קבוצות: נזקים פיזיולוגיים, נזקים נפשיים נזקים קוגניטיביים ותפקודיים. עוצמת הנזקים קשורה כמובן לרמה, לתדירות, למשך השימוש ולגיל המשתמש.

הנזקים הפיזיולוגיים הנגרמים על ידי הקנאביס כוללים פגיעה במערכת הנשימה ופיתוח שיעול כרוני, האצה בקצב הלב ועלייה מתונה בלחץ הדם (המהווים סיכון להתקפי לב בקרב אוכלוסיות בסיכון), עלייה בסיכון להתפתחות סוגים שונים של מחלות ממאירות – בעיקר סרטן בחלל הפה, בלשון, בראש, בצוואר ובריאות. כמו כן ישנן הוכחות מדעיות על פגיעה במערכת הרבייה והפוריות בעקבות הפחתה ברמת ההורמון הזכרי טסטוסטרון ותאי זרע. בקרב בני נוער שהתחילו לצרוך מריחואנה לפני גיל 17 נמצאו פגיעות בהתפתחות המוח (מוח קטן יותר), ובגובה ומשקל נמוכים בהשוואה לכלל האוכלוסייה.

הנזקים הנפשיים הנגרמים על ידי צריכת קנאביס כוללים סיכון לפתח דיכאון, חרדה, סכיזופרניה, עליה בתוקפנות ובהסתברות למעורבות באלימות ובנטייה אובדנית וסיכון להתקף פסיכוטי, במיוחד במקרים של שימוש ראשון, ריכוז גבוה של THC או נטייה לתחלואה נפשית. שימוש כרוני עלול להוביל להתמכרות פיזיולוגית ונפשית, ונסיון גמילה מההתמכרות מלווה בתחושות קשות של חוסר מנוחה, עצבנות, חרדה, הפרעות בשינה, תוקפנות, חוסר תיאבון, רעד שרירים, שינויים בקצב הלב ובלחץ דם, הזעה ושלשולים.

הנזקים הקוגניטיביים והתפקודיים הנגרמים על ידי צריכה של קנאביס כוללים פגיעה בזיכרון לטווח קצר ובכושר הלמידה שנמשך שבועות אחרי השימוש, העשוי לגרום לנשימה סמויה וגלייה מהלימודים. התפתחות של סנדרום הנקרא בספרות המדעית "סינדרום חוסר מוטיבציה", המאופיין בירידה משמעותית בהתלהבות ובדחף האיש, במוטיבציה ובשקטנות, באדישות לגבי העתיד, בתחושת כבוד, בטווח קשב קצר, בקלות הסחת הדעת, בירידה בכושר הריכוז ופגיעה כללית ביכולת השיפוטית ובזיכרון. סינדרום של חוסר מוטיבציה הוא מבין הפגיעות המדווחות ביותר בספרות בעקבות שימוש כרוני במריחואנה, והוא קשור אצל צעירים לירידה משמעותית בציונים ואצל מבוגרים לירידה בביצועים במקום העבודה. פגיעה בתפקוד הנוירו-פסיכולוגי המתבטאת ברמת משכל (IQ) הנמוכה בכ- 6-7 נקודות בהשוואה לאוכלוסייה הכללית. הפגיעה ב IQ-בולטת יותר בקרב המשתמשים הכרוניים. ילדים שנחשפו לקנאביס ברחם עלולים לסבול מחסך בכישורים הקשורים בפתרון בעיות, בזיכרון וביכולת ריכוז. זאת בנוסף לסיכון לתסמונת גמילה. השימוש בקנאביס גורם לזמן תגובה איטי ופגיעה בקואורדינציה, בשיווי-משקל ובתיאום תפיסתי-מוטורי המשפיעים משמעותית על הנהיגה ועל ההסתברות להיות מעורבים בתאונות קטלניות.

2. מריחואנה לצרכים רפואיים

למרות הנזקים של הקנאביס, יש לסם סגולות המהוות מזור למספר סמפטומים מהם סובלים חולים בקבוצות שונות של מחלות, ובהם כאבים כרוניים ובחילות. בעשור האחרון חלה עלייה משמעותית בפיתוח ובהטמעה של השימוש במריחואנה לצרכים רפואיים עבור אותם חולים הנזקקים לה, תחת פיקוח ומרשם של הרופאים המוסמכים לכך. במדינת ישראל ישנם היום כ-11,000 חולים המטופלים באמצעות קנאביס רפואי, מספר שהינו בין אחוזי המטופלים הגבוהים בקרב המדינות המערביות. ועדה בינמשרדית בהובלת משרד הבריאות שוקדת בימים אלו על פיתוח ושיפור הנהלים והתהליכים למתן מרשמים לחולים הנזקקים ולהפצת התרופה לחולים. נהלים אלו מורכבים יותר בהשוואה לנהלי מתן תרופות רגילות, לאור העובדה שעדיין לא פותחו מוצרים של קנאביס למטרות רפואיות המאפשרים מתן מינון מדויק ועקבי של החומר הפעיל בצמח בדרך שתאפשר פיקוח קליני-רפואי.

ברם, העובדה כי הקנאביס משמש גם כתרופה, אינה ממזערת את הנזקים הנגרמים למשתמשים בו שלא למטרות רפואיות וכמובן אינה מהווה הצדקה לליגליזציה של הסם לאוכלוסייה שאינה זקוקה לו לצורך רפואי.

3. הוכיח הציבורי וירידת תחושת המסוכנות של מריחואנה

חשוב לציין שהשיח הציבורי בנושא המריחואנה הרפואית והליגליזציה של הסם הוביל לירידה משמעותית בתפיסת המסוכנות של הקנאביס בקרב בני הנוער והציבור בישראל. ירידה בתפיסת המסוכנות הובילה במדינות אחרות לעליה משמעותית בשעורי השימוש בסמים, בעיקר בקרב נוער וצעירים, תופעה שאנו נלחמים למנוע בישראל. מכאן שיש לנו חובה מיידית למנוע את הסחף בקלות הראש בה מתייחסים לסם המורכב והמזיק

הזה, וכן למנוע את העלייה בשיעורי צריכתו בקרב אוכלוסיות נוער וצעירים. כל שינוי בליברליזציה של התייחסות החוק לקנאביס תתרום לירידה נוספת בתפיסת המסוכנות, ובכך תגרוור עלייה בשיעור השימוש.

4. עמדות הציבור כלפי ליגליזציה

רוב הציבור בישראל כיום מתנגד לליגליזציה של קנאביס לשימוש שלא לצרכים רפואיים. במחקר דעת קהל שנערך בחודש יולי 2013 על מדגם מייצג ארצי של האוכלוסייה היהודית הבוגרת (גילאים 18-65), נמצא כי בדומה לסקר המקביל בארה"ב, 75% מהאוכלוסייה הישראלית תומכים בשימוש במריחואנה לצרכים רפואיים. ברם, שני שליש מהאוכלוסייה (64%) מתנגדים לליגליזציה של קנאביס שלא למטרות רפואיות, 10% נוספים טרם גיבשו דעה ורק 26% מהאוכלוסייה הישראלית תומכים בליגליזציה.

החשש הוא, שלהמשך השיח הציבורי הליברלי, המטיף לליגליזציה של קנאביס, בעיקר אם הוא ילווה בשינוי התייחסות החוק לקנאביס תהיה השפעה משמעותית של עידוד לשימוש שכיח ועקבי יותר בסם תוך הורדת גיל ההתנסות הראשונה והתחלת מגמה משמעותית של החמרה בשיעורי המשתמשים בקנאביס בישראל, בעיקר בגילאים הצעירים. החמרה שתגרוור אחריה עלייה בשיעורי ההיפגעות של האוכלוסיות הצעירות מהשורה הארוכה של נזקי הקנאביס המפורטים לעיל.

5. מצב החוק במדינות אחרות

נכון להיום ישנן ארבע מדינות בלבד בהן השימוש בקנאביס לצרכים לא רפואיים הותר בחוק. המדינות הללו הן קולורדו וושינגטון בארה"ב, צפון קוריאה ואורגוואי, ששם הפרלמנט אישר ביולי 2013 אך החוק טרם עבר. בנוסף, המדינות של הולנד כלפי קנאביס, מזה כשלושה עשורים, ייחודית, בכך שחוק הסמים במדינה מפריד בין סמים קשים לסמים שאינם קשים ובכללם קנאביס וסמי הרגעה, ואי הפללה של אחזקת כמות קטנה לשימוש עצמי. התופעה הייחודית להולנד היא ההתרה של קיום חנויות מיוחדות – קופי שופס – לממכר סמי קנאביס בכמות מוגבלת לצריכה עצמית. התרה שבאה במטרה מוצהרת לקדם את הבריאות של התושבים ולצמצם את הפשיעה. ברם, הסטוריה רוויית עליה בתיירות הסמים ועליה בפשיעה גרמה לממשלה ההולנדית לנהל בשנים האחרונות תהליך נסיגה מהמדיניות הזו על ידי הגבלת השימוש בקנאביס בקופי שופס לחברי מועדון בלבד שהינם תושבים מקומיים מבוגרים. בכל המדינות האחרות בעולם השימוש והגידול של קנאביס אסור על פי החוק.

6. עמדת ההסתדרות הרפואית האמריקאית AMA –
(AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION)

ההסתדרות הרפואית האמריקאית יצאה בהכרזה ב-19 נוב' 2013, בעקבות הכרזת איגוד הפסיכיאטרים האמריקאיים על התנגדותה הנחרצת לליגליזציה של המריחואנה בשל חומרת הנזק בדגש על כך ששימוש במריחואנה גורם להתפרצות הפרעות פסיכיאטריות והיא גורמת להתמכרות של בין 25 ל-50 אחוז בקרב משתמשים קבועים ולהתמכרות של 1 מ-6 בקרב מתבגרים. השימוש במריחואנה מגביר שינויים במצב רוח ונטייה לדכאון, חרדה, ופסיכוזה, וכן הגברה של נטיות אובדניות.

7. לסיכום

הידע המדעי שהצטבר ממגוון רחב של מחקרים בעולם מצביע בצורה חדה ועקבית על שורה ארוכה של נזקים משמעותיים הנגרמים על ידי צריכה של קנאביס. נזקים אילו כוללים נזקים פיזיולוגיים, נזקים נפשיים ונזקים קוגניטיביים ותפקודיים. עוד הוכח מדעית כי הקנאביס מהווה "שער" לכניסה של בני נוער וצעירים למעגל העשוי לגרוור החמרה ומעבר לסמים קשים יותר. למרות השימוש הזהיר והמפוקח בקנאביס למטרות רפואיות, אין זה מהווה הצדקה לליגליזציה של הסם לאוכלוסייה שאינה זקוקה לו לצורך רפואי.

השיח הציבורי בנושא המריחואנה הרפואית והליגליזציה הוביל לירידה משמעותית בתפיסת המסוכנות של הקנאביס בקרב הציבור בישראל, ירידה שהובילה, במדינות אחרות, לעליה משמעותית בשיעורי השימוש בסמים, בעיקר בקרב נוער וצעירים. ברם, למרות הירידה בתפיסת המסוכנות, ולמרות התמיכה בשימוש המפוקח בקנאביס למטרות רפואיות, מעל שני שליש של האוכלוסייה הישראלית מתנגדת לליגליזציה של הקנאביס.

הוכן ע"י: ד"ר יוסי הראל-פיש
המדען הראשי